

Geloof *en* gender

ZOEKEN NAAR EEN
BEGAANBARE WEG

Jan Minderhoud

Jan Minderhoud

Geloof *en* gender

ZOEKEN NAAR EEN
BEGAANBARE WEG

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

HOOFDSTUK 1

'Ik ben een ertussenmens'

Onderstaand interview is gehouden met iemand die zich als non-binair identificeert, 28 jaar oud. Het was augustus 2024, in de tijd van pride-weken en berichtgeving in de media over afnemende tolerantie, vooral richting transgenders en non-binaire personen.

In het algemeen wordt er een groeiende intolerantie geconstateerd binnen de huidige samenleving, vooral ten aanzien van transgender en non-binaire personen. Wat merk jij daarvan?

De toenemende intolerantie gaat grotendeels aan mijzelf voorbij. En ik heb het geluk dat ik er niet overduidelijk uitzie als iemand die afwijkt van de norm, al kun je als je mij ziet wel twifelen over mijn gender. Als ik optreed, ben ik zichtbaar en is mijn naam daar ook aan verbonden. Dat kan nare reacties opleveren. In het slechtste geval zou ik klappen kunnen krijgen. Ik ben al een keer vanuit het niets in een winkelcentrum bedreigd.

(Ik krijg het blad *Intersekse – 1 op de 90* aangereikt, een magazine met daarin de verhalen van 21 intersekse personen in Nederland tussen de 2,5 jaar en 81 jaar oud.¹ Zij zijn bereid met hun onderbelichte en soms schrijnende verhaal naar buiten te treden. Het gesprek krijgt daarmee een andere focus, we verspringen van de vraag naar tolerantie in de samenleving naar de biologie.)

Is intersekse te beschouwen als een gevolg van de gebrokenheid van de schepping?

Nee, niet de gebrokenheid van de schepping. Ik spreek liever van de creativiteit van de schepping, of het nou om non-binair, transpersonen of intersekse gaat. Er is niet per se iets mis met ons. Wel zijn de meeste mensen met een

---

¹ Meer over intersekse in paragraaf 3.6.

intersekse-conditie onvruchtbaar, en daarom kun je zeggen dat er iets ontbreekt, dat is waar. Maar dat is ook het geval wanneer je geboren wordt met een ledemaat minder. Ik zie het meer als variatie op de schepping dan als gebrokenheid. Ik vind het pijnlijk wanneer je spreekt in termen van gebrokenheid, want daarmee impliceer je dat het niet mag bestaan. Dan zeg je in feite ook tegen mij: het is niet goed zoals jij bent.

Is intersekse zo ingewikkeld omdat het met onze genitaliën te maken heeft?

Er is inderdaad veel ophef over. Het doet me denken aan het eind van de middeleeuwen, toen er een soortgelijke opschudding speelde, nadat ontdekt werd dat de aarde niet plat bleek, maar rond is. Daar moest men iets mee, want het kon niet ontkend worden. Dat geldt eveneens voor het lhbt-spectrum.

Ik merk aan mezelf dat ik het woord 'gebrokenheid' niet wil loslaten. Denk ook bijvoorbeeld aan het geboren worden met een hazenlip, dan spreken we toch ook niet van 'variatie' op de schepping?

Volgens mij heeft dit te maken met angst. Je wereldbeeld dreigt te kantelen, je wordt geconfronteerd met het spectrum aan genderidentiteiten. Omdat je dan je houvast verliest, wordt het eng. Daarom kies je liever voor het principe van de 'gebrokenheid'. Ik zou niet kunnen leven met de gedachte dat mijn hele wezen alleen maar zou bestaan uit gebrokenheid, omdat ik naast mijn gendervariatie ook nog op andere vlakken afwijk (o.a. fysieke beperking en neurodiversiteit). Voor mij helpt dan het woordje 'variatie' op de schepping.

In mijn boek zet ik andere lijnen uit dan wat jij nu op tafel legt over intersekse en non-binair. We weten beiden dat we daarmee een bepaalde spanning het boek in halen. Ik zeg: non-binair is een gevoel. De basisstructuur is man/vrouw, zoals verankerd in de schepping en zichtbaar in de natuur. Dat zie je ook terug in onze genetische structuur, dat is XX voor vrouwen en XY voor mannen.

Ja, dat klopt. Maar voor mij is man(nelijkheid) en vrouw(elijkheid) toch relatief. Ik denk liever in termen van variaties of een spectrum.

Je bent als meisje geboren, maar je voelde je nooit een meisje of vrouw. Dus dacht je: dan ga ik maar als man verder, want over non-binair had niemand het nog ruim tien jaar geleden. Maar eigenlijk voelde je jezelf noch man noch vrouw. Non-binair dus. Kun je uitleggen wat non-binair is? Hoe helpt jou dat om het leven te leven dat je nu leeft?

Non-binair is een paraplubegrip, maar ook een anti-label. Ik ben iets niet ('non'). Maar wie ben ik dan wel? Ben ik een tussenmens? Als je niet binnen de binaire indeling man-vrouw past, dan krijg je de vraag: 'Zit je in het midden?' En mijn antwoord was eerst: 'Nee, ik zit erbuiten.' Daar heb ik twee gedichten over geschreven, het eerste is getiteld 'Erbuitenmens'. Anderhalf jaar nadat ik dat schreef, heb ik ontdekt dat ik er toch bij hoor en er mag zijn. Toen heb ik het tweede gedicht geschreven, met de titel: 'Ertussenmens'. Als non-binair ben ik mens, en nooit alleen. Deze twee gedichten geven dus mijn ontwikkeling weer.

Erbuitenmens

Vloeibaar
 Buitenlangs en doorheen
 Stromend
 Tussen en omheen
 Geen onderdeel van het een
 Niet horend bij het ander
 Erbij maar
 Er buiten
 Alleen

Buiten de norm
 Buiten de kaders
 Buiten de grens
 Buiten de tweedeling
 Buiten de verwachting
 Ik ben een
 Erbuitenmens

(november 2021)

Anderhalf jaar later schreef ik het volgende gedicht:

Ertussenmens

Vloeibaar
 Buitenlangs en doorheen
 Stromend
 Tussen en omheen
 Onderdeel van het een

Horend bij het ander
 Erbij en
 Ertussen
 Nooit alleen

Tussen de norm
 Tussen de kaders
 Tussen de grens
 Tussen de tweedeling
 Tussen de verwachting
 Ik ben een
 Ertussenmens

(juni 2023)

Wat mooi, die twee gedichten. Je drukt er prachtig je ontwikkeling in uit. En dat je daarin tot zelfacceptatie komt. Zegt de term ‘neutrois’ je iets?

Ik wil van al die labels af. Laten we afspreken dat we niet aan labels doen.

Toch nog even over labels, als je het goedvindt: ik ben nu al ruim 40 jaar getrouwd met Willy. Bij ons zijn de traditionele rollen ook flink omgedraaid, al vanaf het begin. Ik kook vrijwel altijd en regel de boodschappen. Als we samen op stap gaan, zit zij bijna altijd achter het stuur. Hiermee zeg ik iets over rolpatronen en genderstereotypen. Die liggen bij ons minder vast.

Rolpatronen ontstaan altijd in wisselwerking met de omgeving. Stel eens dat een transgender op een onbewoond eiland zit en daar is opgegroeid. Dan is die nog steeds ongelukkig met zijn fysieke lichaam. Een non-binair persoon is in die situatie meer okay met zichzelf. Want een non-binair persoon heeft meer een sociaal dan een fysiek probleem. De omgeving wil een non-binair persoon definiëren met een bepaald geslacht en daar botst het. Overigens betekent dit niet dat non-binaire personen geen genderdysforie kunnen ervaren. Er zijn veel non-binaire personen die dit wel degelijk ervaren en van daaruit ook de noodzaak voelen om fysiek in transitie te gaan.

Over het aanvaarden van je geslacht gesproken... Door een seksueel misbruikervaring kan een vrouw haar lichaam gaan haten. Ook de invloed van pornografie, met name in gewelddadige varianten, kan hier een rol spelen. Er wordt al vroeg porno gekeken, ook door meisjes. Het gevolg kan zijn dat een meisje vervolgens zegt: ‘Dan wil ik liever geen vrouw worden.’

Met andere woorden: er kunnen negatieve ervaringen meespelen waardoor je je lichaam niet kunt aanvaarden. Hoe zie jij dat?

Er is een kleine groep mensen waar de connectie misgaat, zij zijn in het verkeerde lichaam geboren, de transgenders. Dat zijn niet allemaal mensen die per se een negatief vrouwbeeld hebben. Het is een groep die zich bewust wordt van gendernormen, zoals: wat vind ik van mijn lijf? Dat bewustzijn groeit in de maatschappij, en er is een steeds grotere groep die daar moeite mee krijgt. Het onderwerp transgender wordt snel in de medische hoek gezet, maar het is veel meer een maatschappelijke kwestie. In hoeverre heeft iemand de wens compleet in transitie te gaan, of is een beetje ook al genoeg? Daar is volgens mij nog niet voldoende ruimte voor. Dat van ‘van alles een beetje’ zit in het hele leven verweven, dus ook in gendervragen. Je hebt dus ook gedeeltelijke transities, bijvoorbeeld door een naamsverandering, door andere kleding of kapsel en soms ook door operatieve ingrepen.

Kun je iets vertellen over jouw persoonlijke situatie?

In mijn traject heeft het tien jaar geduurd voordat ik eraan toe was om mannelijke hormonen te gebruiken. Ik wilde niet van vrouw naar man, maar van vrouw naar mezelf. Ik heb me afgevraagd: verander ik nu voor de mensen of voor mezelf? Als non-binair persoon blijf je onveilig, vooral in openbare gelegenheden waar je niet zomaar weg kunt komen, bijvoorbeeld in de trein. Mensen die zich geen raad weten met mijn ‘tussenzijn’ kunnen daar vervelend op reageren. Want als iemand mij ziet, is het de vraag: heb ik met een man of met een vrouw te maken? Nog onveiliger is het als die vraag niet gesteld wordt. Omdat ik mijn rol wilde vervullen, heb ik de ‘man uitgehangen’. In dit hele proces is er dus progressie. Niet genderdysforie, maar genereuforie is voor mij de graadmeter. Een zware stem is voor mij bijvoorbeeld belangrijk. Als ik mezelf tenor hoor zingen, dan word ik blij. Dan ervaar ik dat het klopt en kan ik beamen dat dit is wie ik ben.

Kun je iets zeggen over je schoolperiode: basisschool en middelbare school? Hoe kon je je in die tijd bewegen als geboren meisje, terwijl je jezelf in die rol niet comfortabel voelde?

Tijdens de basisschooltijd was ik honderd procent ‘ik’. Ik mocht doen wat ik wilde, qua kleding en kapsel. Maar ik had geen behoefte om mijn gender anders te benoemen, dat ik bijvoorbeeld een jongen zou willen zijn. Dat was niet nodig, omdat het geen issue was. Als ik nu zou opgroeien, zou ik waarschijnlijk gelabeld worden. Ik speelde vooral met jongens en iedereen vond

het super logisch dat ik meedeed met de houtbewerkingsklas. Op het speciaal onderwijs heb ik steeds in jongensklassen gezeten. Mijn moeder deed er niet moeilijk over dat ik naar de jongensklledingafdeling wilde, en thuis hadden we vooral bouwspeelgoed. Dat was allemaal geen probleem, ik werd niet in de meisjesrol gedwongen. Later werd het moeizamer, al heb ik een normale puberteit doorgemaakt. Op m'n zeventiende kwam ik uit de kast als lesbisch. Diverse mensen vroegen toen of ik niet liever een jongen wilde zijn. Ik ben daardoor gaan zoeken naar informatie over gender. Het begrip non-binair bestond toen nog niet, waardoor ik tot de conclusie kwam: ik ben geen vrouw, dus ben ik een man. Meer opties waren er toen nog niet. Ik beschikte niet over de juiste informatie, maar ik wilde in transitie. Dat is toen (gelukkig) niet gebeurd, omdat ik mentaal niet sterk genoeg was.

Volgens mij is het zo dat de Schepper het volgende bedacht heeft: laten we 'man en vrouw' scheppen. De clownvis kan als mannetje beginnen en eindigen als vrouwtje, maar dat zie ik bij mezelf nog niet zo snel gebeuren. Kunnen mensen zomaar switchen van het ene naar het andere geslacht?

Mensen kunnen niet zomaar zoals sommige andere levende wezens switchen van geslacht. Er is echter verschil tussen geslacht en gender. Geslacht/sekse gaat over hormonen, genitaliën en genen. Deze factoren krijg je bij geboorte mee en zijn, zonder menselijk ingrijpen, onveranderlijk. Er bestaat echter ook genderidentiteit en genderexpressie. Genderidentiteit gaat over wie je bent. Hoe jij jezelf ziet. Wanneer je geboren bent met vrouwelijke geslachtskenmerken en je je daar okay mee voelt, dan heet dat 'cisgender'. Maar je kunt ook geboren worden met vrouwelijke geslachtskenmerken terwijl je je vanbinnen geen vrouw voelt. Dan komt de genderidentiteit niet overeen met het geslacht. Wat iemand vervolgens doet met deze combinatie van factoren heet genderexpressie. Iemand met een vrouwelijke genderidentiteit zal zich veelal ook als vrouwelijk uiten. Maar het gebeurt ook dat de genderexpressie niet in de pas loopt met de genderidentiteit.

Wanneer ik ergens heen ga waar mijn genderidentiteit (non-binair) niet geaccepteerd wordt, kies ik voor een genderexpressie die mannelijker is dan ik mij voel. Dat doe ik uit veiligheidsredenen.

Geslacht/sekse wijzigt dus niet zomaar. Maar genderidentiteit kan wel veranderen door de jaren heen. En genderexpressie is al helemaal aan verandering onderhevig, want ieder mens heeft de vrijheid om zich te kleden en te uiten zoals die wil.

In mijn optiek is de constructie van man/vrouw een handigheidje dat God de mens heeft meegegeven om de wereld enigszins overzichtelijk te maken. Zoals zoveel dingen voor de mens ingedeeld zijn in kaders, denk aan dag en

nacht, etc. Deze kaders zijn er voor de mens, niet voor God. God is niet te beseffen zo groot, waarom zou zo'n grote God kaders nodig hebben? De mens daarentegen is dwaas en begrijpt zeer weinig van de schepping. Daarom is het best handig dat God kaders meegegeven heeft om ons wat houvast te geven.

Maar als we dan kijken naar welke kaders Hij gegeven heeft, zoals dag en nacht, dan houden wij ons allang niet meer vast aan die kaders. We werken of feesten 's nachts en slapen overdag. Dat gaat tegen Gods gegeven orde en kaders in, maar niemand die daar echt een probleem in ziet. Zo kijk ik ook naar gender. God heeft die tweedeling als overzichtelijk houvast meegegeven, maar niet omdat Hij die tweedeling noodzakelijk acht. God is veel creatiever dan een saaie tweedeling. Kijk maar naar de rest van zijn schepping, zoals de clownvis.

Je ziet echter in de huidige maatschappij ook een verschuiving. Waar in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw opeens alles kon, vrouwen kregen rechten en het onderscheid tussen mannen- en vrouwenrollen werd kleiner, is er nu bij een groeiende groep juist weer meer behoefte aan kaders en houvast. Niet ieder mens is in staat om te leven zonder kaders en houvast. Deze groep mensen grijpt terug op de oude rollen en patronen die het leven overzichtelijk maakten. De vrouw zorgt voor de kinderen, de man voor het inkomen. En dat mag ook bestaan. Het is niet verkeerd om te willen leven in een meer afgebakende wereld. Als dat iemand rust en veiligheid geeft, heb ik daar niets op tegen. Het gaat echter wringen wanneer dit een ander wordt opgelegd. Dat geldt overigens beide kanten op. Het is niet aan mij om iemand mijn vrije, kaderloze leven op te leggen, maar evenmin is het aan de ander mij in de kaders te dwingen. Ieder mens leeft met een mate van kaders die die nodig heeft. En daarin geloof ik zeker dat God voor de een meer kaderloosheid bedacht heeft dan voor de ander. Ik zie mijzelf als een creatieve uitspatting van God. Niets aan mij past binnen de kaders, ook los van gender. Dat is zeker niet altijd een makkelijk bestaan. Maar wel het bestaan dat God mij gegeven heeft en vanwaaruit ik Hem dienen mag.

Nog wat verder over die hokjes mannen/vrouwen. Ook in de kerken vind je die hokjes nog: kampvuuravonden zijn voor mannen en bloemschikken is voor vrouwen. Wat is voor jou het ideaalplaatje?

Ik zou liever opteren voor een open inschrijving. De vanzelfsprekendheid van wat mannen en vrouwen willen en/of leuk vinden moet er vanaf. Niet alles moet mogen en kunnen. Maar zet een extra stap en vraag je af: waarom is dit logisch?

Is het niet zo dat ook de samenleving nog altijd verwachtingen heeft (vrouwen schenken koffie op een vergadering, bijvoorbeeld)? Er is toch nog steeds sprake van een rolverwachtingspatroon?

Er is nog geen ideale situatie ontstaan wat dat betreft; kijk naar de inkomensverschillen tussen vrouwen en mannen. Babyjongetjes worden aangemoedigd als ze ondernemend zijn, babymeisjes krijgen een ander signaal. Mijn eigen keuze is niet ontstaan als een tegenreactie. Ik heb voortgezet wat ik als kind al was. Behalve op de middelbare school, toen moest ik lang haar en meisjeskleden dragen, omdat mijn ouders bang waren dat ik gepest zou worden. Maar daar ben ik redelijk soepel doorheen gefietst. Als kind was ik al een tussenmens. Ik ben niet opgegroeid met het idee dat ik geen meisje of jongen mag zijn.

Je identificeert jezelf dus als non-binair. Tegelijk zit je in een proces, vooral rondom je lichamelijkeheid. Kun je daar iets over vertellen?

Qua bouw was ik altijd al jongensachtig, met kleine borsten en brede schouders. Mijn hormoonniveau bleek ook wat hoger dan normaal voor een meisje. Mijn stem was al lager, die is nu nog lager geworden door het gebruik van de mannelijke hormonen. Je kunt het zien als een weegschaal. Ik ben geboren met veel vrouwelijke kenmerken. Doordat ik me ook jongen/man voel, had ik het idee dat ik die vrouwelijke kant moest compenseren. Maar door de mannelijke hormonen durf ik mijn vrouwelijke trekjes weer meer te laten zien, dat is een bevrijding. Binnenkort laat ik een oorbel schieten, dat maakt me nu niet meer uit. Mijn gendereuforie bestaat hieruit dat ik mijn vrouwelijke trekken niet meer hoeft te verstoppen om die weegschaal in balans te brengen.

Voor veel non-binaire mensen zijn de voornaamwoorden belangrijk. Hoe wil jij het liefst worden aangesproken? En lukt dat in je omgeving, houden de mensen in je omgeving zich daaraan?

Ik heb een voorkeur om aangesproken te worden met 'hij/hem' en 'die/diens'. Maar omdat ik me in de christelijke wereld begeef, gebruik ik daar in de praktijk geen neutraal voornaamwoord. Bij de pride-organisatie doe ik dat wel, omdat het daar wel kan: die, diens, hen, hun. Grammaticaal is het soms wenen, maar gelukkig gaat het steeds beter.

Ik kan daar wel in meebewegen, maar met een zekere terughoudendheid, omdat ik het in de taal onnodig verwarrend vind.

Het is ook complex, maar als iemand mij 'zij' noemt, ervaar ik dat als een teken van disrespect. Het verschilt wel wie het doet, in welke situatie, etc. Van mijn oma kan ik het bijvoorbeeld wel hebben.

Hoe kijk je aan tegen de invloed van social media op de beeldvorming van mannen en vrouwen? Er zijn onderzoeken geweest waaruit zou blijken dat die invloed nogal groot is: YouTubers die transities stimuleren. Heb jij daar ervaring mee?

Ik zit in een open-minded bubbel van lhbt, dat betekent dat ik me buiten de kaders bevind. Dat is ook de bubbel die op andere vlakken meer buiten de gesetelde kaders denkt, bijvoorbeeld door te zeggen dat ADHD geen stoornis is, maar iets waar je sterker van kunt worden. In die bubbel hoor ik deels thuis. Beeldvorming is er altijd. Ik pas niet in het heterohokje, ook niet in het plaatje van een heterorelatie. Wat wel bij mij past, is dat ik relaties heb met allerlei mensen. Alle relaties deel ik in volgens een spirituele, emotionele en fysieke connectie, zonder de bijbehorende verwachtingen. Polyamoriteit is wat mij betreft ook een mogelijkheid. Ik heb pas een boek gelezen daarover: *Ik hou van jou en jou en jou*, geschreven door Nathalie Cardinaels. Dat gaat over meerdere (seksuele en niet-seksuele) relaties naast elkaar. Waar de grens ligt van wanneer een relatie een relatie heet, bepaal je zelf. Wat mij betreft is die grens er bijna niet en kan die ook opschuiven, dat is niet zo relevant.

Ik vind het ingewikkeld worden als het polyseksueel wordt.

Omdat ik niet binnen de kaders pas, kun je je afvragen wanneer er sprake is van seks. Veiligheid, stabiliteit en trouw horen bij intimiteit. En deze normen heb ik ook zeker hoog in het vaandel staan. Maar mijn zijn heft alle logica van de gebruikelijke kaders daarin op. Ik definieer mezelf als aseksueel, maar sluit een seksuele relatie niet uit. Ook in het geval van seksuele relaties denk ik dat het mogelijk kan zijn om de normen van veiligheid, stabiliteit en trouw vast te houden. Dit is niet voor ieder mens weggelegd en dat hoeft ook niet. Het is net als met het loslaten van of vasthouden aan de kaders van man-vrouw. Voor de een is er die ruimte, en voor de ander is het beter om daaraan vast te houden. Ieder mens wordt daarin gegeven wat nodig is.

Er zit ook iets maakbaars in dat concept 'genderidentiteit': iedereen kan die zelf in elkaar knutselen. Hoe kijk je daar tegenaan?

De hele maatschappij is maakbaar geworden. Het hele leven is een keuzemenu, dat is niet gezond. Maar we zijn nu eenmaal in dit tijdperk terecht-

gekomen en die ontwikkeling is niet meer terug te draaien. Dat er vroeger totaal geen keuze was, was ook niet gezond. Daar moeten we over nadenken: wat gebeurt er nu eigenlijk en waarom? Het is dus meer de vraag hoe we hier op een gezonde manier mee omgaan, ook binnen het geloof. Het scala aan genderidentiteiten valt niet te ontkennen.

Bedankt voor dit interview, ik vond het een mooi gesprek. Ik waardeer je openheid.

Bezinningsvragen:

1. Wat raakt je het meest in dit interview?
2. Zijn er nog andere gevoelens die dit interview bij je oproept? Zo ja, welke?
3. Wat zou je aan deze non-binaire persoon willen vragen?

DEEL 1

**Gendertheorie:
waar staat het
voor?**

Uit het moderne leven gegrepen

‘Ik ben non-binair. Dit betekent dat ik zowel geen man als geen vrouw ben. Daarom gebruik ik de voornaamwoorden die/diens en hen/hun. Voor mij gaat non-binair zijn er vooral over dat ik niet gezien wil worden als vrouw, en me vrij door de samenleving wil kunnen bewegen zonder genderstereotypen. Maar daarnaast ben ik inderdaad geen vrouw, maar ook geen man. Ik zit lekker op mijn plekje ertussenin.’¹ Aan het woord is Lieve Govers, op dat moment (november 2021) eerstejaars journalistiekstudent aan Hogeschool Windesheim. Wie verder leest, komt een meisje tegen dat niet past in het malletje dat we als samenleving voor meisjes en vrouwen hebben bedacht. Lieve Govers wilde gewoon jongensdingen kunnen doen, zoals oorlogje spelen. Daarom zegt Lieve: non-binair betekent voor mij dat ik niet als vrouw door het leven wil.

Of denk aan Lindy, ook zij identificeert zich als non-binair: ‘Ik voel mij voor zestig procent vrouw en voor veertig procent iets anders, niet per se man. Ik ben dus geen transgender in de zin van een man die in een vrouwelijk lichaam is geboren en helemaal in transitie wil. Uiteindelijk voel ik mij gewoon Lindy. Ik ontken niet dat ik een vrouwelijk lichaam heb. Met mijn geslachtsdelen heb ik geen probleem, maar waarschijnlijk wil ik wel mijn borsten laten verwijderen, omdat ik hier genderdysforie over ervaar. Ik ben niet van plan om aan de testosteron of andere hormonen te gaan. Ik heb hier geen behoefte aan, en ook voor mijn zangcarrière vind ik het zelf op dit moment niet wenselijk, omdat ik niet precies weet wat het met mijn stem zal doen.’²

---

1 www.win-nieuws.nl/2021/11/30/ingezonden-ik-ben-non-binair-dat-weet-ik-zeker-denk-ik – geraadpleegd 26 augustus 2024.

2 Joël Boertjens, *#Hoe dan? Gids voor een veilig gesprek over kerk, geloof en lhbt+* (2023), pag. 49.

Non-binair, het heeft ook consequenties voor de geboortezorg. In Nederland klinkt steeds meer de roep om de geboortezorg ‘gender-inclusief’ te maken. Want juist hier heersen nog sterke genderstereotypen: het zijn ‘moeders’ die kinderen baren, en daarbij gaat men bijna standaard uit van een heterokoppel. Dat gebeurt in een samenleving waarin inmiddels ook transgenders of genderdiverse personen zwanger kunnen worden. En dan kom je niet meer uit met termen als ‘vagina’, ‘baarmoeder’ of ‘moedermelk’.

Een voorbeeld: Ryan Ramharak identificeert zich als non-binaire transpersoon, dus als iemand die zich niet thuis voelt in zijn of haar geboortegeslacht, maar ook niet in de binaire categorieën man of vrouw. Ryan is geboren als vrouw, maar is in transitie gegaan om toch meer als man door het leven te kunnen. Een hormoonbehandeling met testosteron zorgt ervoor dat Ryan met een volle baard op de foto kan staan. Maar... Ryan wilde graag zwanger worden, had nog steeds eierstokken en is daarom met de hormoonbehandeling gestopt. Ryan heeft een mannelijke partner, David, en nu hebben ze samen een kindje. Dat gaf tijdens de zwangerschap wel complicaties. En dan niet zozeer de zwangerschap zelf, maar wel: hoe moest Ryan aangesproken worden? Zo rolde er een brief door de bus met de zin: ‘Gefeliciteerd, je wordt binnenkort moeder!’ Dat matcht niet bij Ryan. Dus pleit Ryan voor flyers bij kraambureaus, bij huisartsen en in ziekenhuizen met genderneutraal taalgebruik. Samen met David wil Ryan hun ‘kindje’ gendervrij opvoeden. Er wordt dus gesproken over de ‘baby’, ‘die’ of ‘diens’. Ook geeft Ryan inmiddels workshops over gender-inclusieve geboortezorg.³

Het genderdenken brengt tal van nieuwe vragen met zich mee, niet alleen voor Ryan zelf, maar ook voor de geboortezorg. Wat te doen als een (voorheen vrouwelijke, nu mannelijke of non-binaire) transpersoon nog steeds eierstokken en een baarmoeder heeft en zwanger wordt? Produceert hij/zij/die dan nog wel ‘moedermelk’? Of heet dit nu ‘oudermelk’ of ‘vadermelk’? Heeft hij/zij/die nog wel een ‘baarmoeder’? Ook het UWV heeft het er moeilijk mee. Ryan kon officieel niet met zwangerschapsverlof, want Ryan was geen vrouw meer. Ryan werd met ziekteverlof gestuurd, met als gevolg dat er volgens de regels van het spel contact moest blijven met de Arbeiders. Nog een vraag: wat is het effect van de hormoonbehandeling (testosteron) op de kwaliteit van de

---

3 ‘Waarom gender-inclusieve geboortezorg zo belangrijk is’, in: *Nataal.nl – Vakmagazine voor pre- en postnatale zorgverlening*, editie 55, jaargang 14. Een identiek pleidooi voor aandacht voor genderdiversiteit vond ik in het blad van het *Nederlands Tijdschrift voor Obstetrie & Gynaecologie*, 01-2023, pag. 28-30, ‘Gynaecologie – meer dan alleen vrouwenzorg’. Over het taalgebruik: ‘zorg voor vrouwen’ zou vervangen kunnen worden door ‘zorg voor mensen met gynaecologische klachten’, ‘vrouwen die anticonceptie gebruiken’ worden dan ‘anticonceptie-gebruikers’, en ‘moeder’ kan vervangen worden door ‘ouder’.

eierstokken en van de baarmoeder, en vervolgens op de gezondheid van het kind? Daarover is nog bijna niets bekend. Sommige artsen zeggen: je bent hier met een medisch experiment bezig.

Engeland

Nog een voorbeeld, nu uit Engeland. Logan Brown (27) is schrijver en jongerenwerker, geboren als vrouw, maar nu transman. Zijn borsten zijn geamputeerd, maar de eierstokken en de baarmoeder zijn er nog. De partner van Logan is Bailey J. Mills, een dragartiest⁴ die zich identificeert als non-binair. Op een dag blijkt Logan zwanger te zijn, onverwacht en ongepland. ‘Het was alsof mijn wereld stil kwam te staan’, vertelt hij in het tijdschrift *Glamour*. ‘Dat alles, al mijn mannelijkheid waar ik zo hard en zo lang voor had gewerkt, helemaal was weggevaagd. Maar ik ga niet mijn mannelijke identiteit aanpassen omdat ik zwanger ben.’⁵ Op de coverfoto van *Glamour* – een speciale pride-editie – prijkt Logan, hoogzwanger, met een lichte baardgroei en met de littekens van de borstamputaties nog zichtbaar. De schok van de zwangerschap is groot, maar abortus is geen optie. Logan zei tegen zichzelf en tegen Bailey: ‘Deze kans krijgen we nooit meer. Om als queerkoppel een kind te krijgen dat biologisch van ons allebei is. We kunnen kiezen: of we maken het heel zwaar, of we gaan ervan genieten.’

Op zijn bericht op Instagram gaat het over ‘queer love’ en ‘genderdysphoria’ en de zoektocht hoe het is om als transman zwanger te zijn. Tot het moment dat hij kon zeggen: ‘Hier mag ik trots op zijn.’ Online kwam er veel kritiek: ‘Kunnen mannen dan zwanger raken? Dat kan toch niet!’ Maar voor Logan liggen de zaken glashelder: ‘Ik ben een transgender, zwangere man en ik besta wel. Wat iedereen ook zegt, ik ben letterlijk levend bewijs.’ Uiteindelijk werd dochter Nova geboren. Voor de bevalling was een spoedkeizersnede nodig. Achteraf gezien is Logan daar blij mee, want een natuurlijke geboorte zou weleens mentaal lastig te verenigen zijn met zijn genderidentiteit: ‘Ik weet niet hoe ik daarmee om zou zijn gegaan.’⁶ Dat laatste gold overigens ook voor de eerdergenoemde Ryan in Nederland. Die wist niet of hij een natuurlijke bevalling aan zou kunnen, omdat de genderdysforie hem parten speelde. Met behulp van een ‘queer doula’⁷ kwam hij zover dat hij op een natuurlijke manier kon bevallen.

4 Showtravestiet, populair in het homoseksuele uitgaansleven.

5 Werken aan je eigen (gender)identiteit, het creëren van een eigen persona, dat alles weegt hier heel zwaar. Ik kom daar vooral in hoofdstuk 6 nog op terug.

6 www.destentor.nl, 4 juni 2023, geraadpleegd 25 juli 2023.

7 Queer: wordt soms gebruikt als paraplueterm voor lhbtqi+. De term queer wordt ook gehanteerd om uit te leggen dat iemand zich niet thuis voelt binnen de geldende hetero- en gendernormen en niet wil passen in welk ‘hokje’ dan ook. Zie verder volgende hoofdstuk.

Zweden

In de afgelopen jaren heb ik vele malen gefascineerd gekeken naar een filmpje over een Zweeds genderneutraal of gender-non-conform gezin.⁸ Het zijn maar vier minuten, maar in die vier minuten gaat er een wereld voor je open. Maak kennis met Del LaGrace Volcano, geen vader of moeder maar een ‘mapa’, die samen met zijn vrouwelijke partner hun twee kinderen Mika en Nico opvoedt, beiden van de basisschoolleeftijd. Beide kinderen zijn geboren uit donorzaad en door zijn partner ter wereld gebracht. Del LaGrace Volcano, geboren als vrouw, identificeert zichzelf al vanaf 1995 als bigender, dus als iemand met twee genderidentiteiten: man, vrouw of nog anders. In een ouder filmpje wordt duidelijk dat hij/zij geboren is met de intersekse-conditie.⁹

Het oudste kind Mika is geboren als jongetje, maar kiest er voornamelijk voor om als meisje door het leven te gaan. Als de kleding en haardracht van de kinderen ter sprake komt – Mika heeft prachtig lang blond haar –, legt Del LaGrace Volcano uit: ‘Ik wil dat mijn kinderen het gevoel hebben dat ze kunnen kiezen.’ Dit heeft consequenties voor hun manier van kleden. Vervolgens heeft dit een verrassend effect op hoe de buitenwacht reageert, want, met de woorden van Del LaGrace Volcano en wijzend naar Mika: ‘Als mensen jou zien, Mika, komt het niet in hen op dat je een penis hebt... en als mensen mij zien, denken ze dat ik wél een penis heb. We hebben zo ongeveer geruild. Men denkt dat ik een man ben en dat jij een meisje bent.’

‘Wat is dan een genderneutraal gezin?’ wordt aan Del LaGrace Volcano gevraagd. Het antwoord: ‘We wilden onze kinderen niet in een bepaald hokje duwen, dat je je zus of zo moet gedragen omdat je een penis hebt. Ik heb een kind dat zichzelf man en vrouw tegelijk voelt.’ De verslaggever zegt: ‘Ik zou “zij” zeggen, ze is nu een meisje. Dat doen de meeste mensen.’ Waarop Del LaGrace Volcano uitlegt dat je in het Zweeds al jarenlang het genderneutrale

---

Doula: een doula is meestal een vrouw die vanuit haar opleiding en ervaring ondersteuning biedt, op fysiek, emotioneel en mentaal vlak, tijdens de zwangerschap, de bevalling en de periode erna. Het woord ‘doula’ komt uit het klassieke Grieks en betekent vrij vertaald: dienende vrouw. De begeleiding door een doula is een psychologische aanvulling op de medische zorg. Een doula is geen verloskundige en voert nooit een medische handeling uit. De doula is een soort bevallingscoach.

- 8 www.youtube.com/watch?v=NfxZKzjLvF8 – Zweeds genderneutraal gezin, geraadpleegd 30 juli 2024. Je vindt het ook via je zoekmachine: ‘genderneutraal gezin – Zweden’.
- 9 Bij intersekse ontstaan er nog vóór de geboorte biologische kenmerken van beide geslachten. Dat gebeurt door een variatie in de chromosomen, hormonen of genen. Soms ontdekt men de intersekse meteen bij de geboorte, maar soms pas later in iemands leven. Voor een meer uitgebreide uitleg zie het volgende hoofdstuk, waar ik kanttekeningen zal plaatsen bij het begrip ‘intersekse’.

woordje ‘hen’ kunt gebruiken in plaats van hij of zij. Zo is Del LaGrace Volcano ook een ‘hen’ en voor de kinderen een mapa. Mika heeft dus een mama en een mapa.

Enmaal in de buitenlucht komt er nog een vraag op: ‘Op welke manier wijkt deze manier van opvoeden af van de norm die de samenleving stelt?’ Het antwoord van Del: ‘Wij benoemen mensen niet op basis van hun gender. Dat doen we op andere manieren. Wij geloven namelijk dat mensen zich meteen vanaf je geboorte in de manier waarop ze je bejegenen, laten leiden door wat je geslacht is.’ Tot slot komt Mika nog aan het woord. De verslaggever vraagt: ‘Vind jij dat kinderen die alleen als meisje of jongen worden opgevoed iets tekortkomen?’ Mika legt uit: ‘Jongens willen ook met poppen spelen, maar ze denken dat ze dat niet mogen.’ Zou Mika dan nooit eens alleen jongen of alleen meisje willen zijn? Nee, niet echt. Mika vindt het prima om een ‘hen’ te zijn.

Welkom in de bonte wereld van gender. Dat is in uw en mijn straat vast niet aan de orde. Tegelijk geven bovenstaande voorbeelden inzicht in een wereld die zich wel aandient. Zo komen in die vier minuten van dat filmpje uit Zweden nogal wat termen langs: genderneutraal, gender-non-conform, bigender, intersekse, ter wereld komen als man (of als vrouw) en vervolgens als vrouw (of man) door het leven gaan, en het gebruik van genderneutrale voornaamwoorden. Ook is er de vraag: in hoeverre mag het geslacht waarmee je geboren bent bepalend zijn voor de manier waarop mensen jou tegemoet treden en hoe je opgevoed wordt (genderrollen)? Zoals we later in dit boek zullen verkennen: in hoeverre is je biologische geslacht bepalend voor de genderrol die je gaandeweg op je neemt, of moet je deze twee dingen helemaal los van elkaar zien? Zijn gender en geslacht twee verschillende zaken die in essentie weinig met elkaar van doen hebben? En is je genderrol misschien vooral een ‘sociaal construct’, iets wat jou aangeleerd wordt door je omgeving en door de samenleving in haar geheel?

1.1 Genderidentiteit

In bovenstaande voorbeelden hebben we meerdere ‘genderidentiteiten’ langs zien komen: transpersonen (transman, transvrouw of non-binair trans), vervolgens non-binair of queer, verder bigender, trigender of multigender, en dan natuurlijk nog de intersekse-personen. Daarmee is het lhbtqi+-alfabet nog lang niet volledig. We zullen in het volgende hoofdstuk deze en nog andere begrippen langslopen, maar nu willen we stilstaan bij de overkoepelende term: genderidentiteit.

Waar staat het begrip genderidentiteit voor? Kort gezegd betekent het: de eigen en individuele perceptie van iemand of ‘hij’/‘zij’/‘die’ mannelijk of vrouwelijk of nog anders is, op basis van iemands gevoelens hierover. Met andere woorden: het persoonlijk gevoel en begrip van iemands gender is richtinggevend; dat bepaalt hoe iemand zijn/haar/diens eigen identiteit omschrijft. Bijvoorbeeld: ‘Ik ben een transgender vrouw/man’, ‘ik ben cisgender vrouw/man’, ‘ik ben non-binair’, ‘ik ben genderqueer’. Je zou genderidentiteit daarom als volgt kunnen definiëren: ‘de diepgevoelde, persoonlijke overtuiging al dan niet te behoren tot een bepaald geslacht: man of vrouw, beide of geen van beide’.¹⁰ Omdat het gevoel en de persoonlijke overtuiging hier leidinggevend zijn, is het wellicht beter om te spreken over ‘genderbeleving’ dan over ‘genderidentiteit’. Ik werk dat in hoofdstuk 6 verder uit.

Kathleen Stock is Brits filosofe, feministe en schrijfster en schreef het boek *Material Girls. Why Reality Matters for Feminism* (2021). Zij deed onderzoek naar de explosie van genderidentiteiten in de afgelopen decennia. Stock onderzocht onder andere hoe de Engelse belangenorganisatie voor lhbtq’ers (let wel: zonder de i) Stonewall ‘genderidentiteit’ definieert. Dit is de definitie die door Stonewall gehanteerd wordt: ‘Iemands aangeboren (‘innate’) gevoel of besef (‘sense’) van gender, hetzij mannelijk, vrouwelijk of iets anders, hetgeen al dan niet correspondeert met het geslacht dat bij geboorte is toegewezen.’ Met andere woorden: het is veel meer je genderbeleving dan je biologische geslacht hetgeen je tot man, vrouw of non-binair maakt. Bovendien: geslacht wordt je bij geboorte ‘toegewezen’, maar dat is in alle voorlopigheid, want je kunt geboren worden met een piemeltje en dan blijkt later dat je jezelf toch meer vrouw of nog anders voelt. Wat dan telt is je genderbeleving, niet je biologische geslacht. De consequentie is dat een verloskundige of gynaecoloog bij de geboorte eigenlijk zou moeten zeggen: ‘Ik zie bij uw kind een piemeltje, maar of het ook echt een jongetje is of zich een jongetje zal voelen, dat zal in de loop van het leven van uw kind moeten blijken.’

2.2 Wat er verschuift in onze relaties

Met de waaier aan genderidentiteiten verschuift er ook het nodige in onze onderlinge relaties. We zagen dat al bij dat Zweedse genderneutrale gezin: de bigender Del LaGrace Volcano is geen mama of papa, maar een mapa. Ouders van een kind dat in transitie gaat, verliezen een dochter en krijgen er een zoon bij. Of omgekeerd. Een transman, geboren als vrouw, wordt nu ineens vader, opa, oom, etc. Of een transman, nog steeds met eierstokken en baarmoeder,

¹⁰ *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, nr. 27, 6 juli 2023, pag. 10.

wil bij de geboorte van hun kind als vader aangemerkt worden, terwijl ‘hij’ het kind zelf gebaard heeft en nu ‘oudermelk’ geeft...

In de genderwereld is veel mogelijk. Maar dat roept ook nieuwe vragen op. Hoe zit dat met een lesbische vrouw die een relatie heeft met een partner die een transitie ondergaat van vrouw naar man? Kan zij dan nog ‘lesbisch’ zijn? Of wordt zij nu ineens ‘hetero’ of ‘bi’? Dan maar queer... Ook komt het voor dat homoseksuele mannen transmannen (geboren als vrouw) seksueel niet aantrekkelijk vinden en als ‘transfoob’ worden weggezet. Om het nog ingewikkelder te maken: twee transvrouwen (beiden geboren als man) leven in een seksuele relatie. Heet dit dan een lesbische relatie? Een homoseksuele relatie kun je dit nog moeilijk noemen... Het is zelfs voorstelbaar dat beiden een penis hebben, want naast een medische traditie (hormoonbehandeling en eventueel een operatie) heb je ook een sociale traditie (jezelf kleden als vrouw, met behoud van de geslachtsdelen waarmee je geboren bent). Een lesbische relatie van twee vrouwen met een penis... een penis als ‘vrouwelijk geslachtsorgaan’. Het klinkt misschien bizar, maar in de genderwereld kan dit.

2.3 Wat er verschuift in het taalgebruik

In het genderdiverse taalgebruik komen we met m/v niet meer uit. Want non-binaire en queer personen passen niet in deze klassieke tweedeling. Sommigen noemen zichzelf ‘neutrois’. Anderen willen geen man of vrouw genoemd worden, maar ‘mens’ of ‘het mens’. Daarom kennen we tegenwoordig naast de voornaamwoorden ‘hij’ en ‘zij’ ook ‘die/hen’. Het bijbehorende bezittelijk voornaamwoord is zijn/haar/diens/hun. Van een dokter mag dus verwacht worden dat hij een non-binaire patiënt binnenroept met de woorden: ‘kun je die binnenroepen?’ of ‘kun je hen binnenroepen?’ En vervolgens: ‘die wacht op diens uitslag’ of ‘hen wacht op hun uitslag’.¹¹

Ik schrijf ‘genderdivers’ en niet ‘genderneutraal’. Want met genderneutraal taalgebruik bedoelden we tot voor kort dat je geen onderscheid wilde maken tussen mannen en vrouwen. Mannen en vrouwen tellen gelijkwaardig mee. Maar genderdivers gaat nogal wat stappen verder, omdat de tweedeling man/vrouw als beperkend wordt gezien. Daarnaast zou je ook het woord ‘genderinclusief’ kunnen gebruiken, zoals bepleit wordt door Mounir Samuel.¹²

---

11 Aanbeveling door vijf artsen in het *Nederlands Tijdschrift voor Obstetrie & Gynaecologie*, 01-2023, pag. 28-30, ‘Gynaecologie – meer dan alleen vrouwenzorg’.

12 Mounir Samuel, *Je mag ook niets meer zeggen. Een nieuwe taal voor een nieuwe tijd*, Amsterdam 2023, pag. 36. Met name op pagina 42-44 benoemt hij ingrijpende aanvullingen op ons taalgebruik: naast ‘mama/papa’ nu ook ‘mapa’, naast ‘meneer/mevrouw’ komt nu ‘memens’, naast ‘nichte/neefje’ ook ‘nifje’, etc.

Wat betekent deze verschuiving in het taalgebruik voor onze kinderen en voor het onderwijs vanaf de basisschooleeftijd? We zijn gewend om onze kinderen van jongs af onderscheid te leren maken tussen mannen en vrouwen. Dat gebeurt al sinds mensenheugenis en in alle culturen. Dat gebeurt op basis van observatie: normaliter zie je aan iemands uiterlijk, lichaamskenmerken, kleding, gedrag, etc. of je te maken hebt met een man of met een vrouw. Mag je dan vandaag van een kind verwachten om een (geboren) man in vrouwenkleren en met make-up 'vrouw' te noemen? Of mag je van een kind vragen over iemand die zich niet herkent in de klassieke tweedeling m/v te spreken in termen van 'hen/die/diens'? Of iemand 'mens' te noemen in plaats van man of vrouw? Het is een verschuiving in ons taalgebruik met grote maatschappelijke gevolgen. Nog ingewikkelder is het wanneer dat nieuwe taalgebruik wettelijk verplicht zou worden.

Het genderdenken heeft dus vergaande consequenties voor ons taalgebruik. Dat leidt in sommige gevallen tot absurde situaties. Kathleen Stock maakt melding van een voorval rondom de veroordeling van transvrouw Karen White (geboren als man) die in de vrouwengevangenis terecht kwam en daar vrouwen aanrandde... In de krant kwam te staan, politiek helemaal correct natuurlijk: 'Haar penis had een erectie en stak boven haar broek uit.'¹³ Sommige gendercritici pleiten voor een broodnodige nuchterheid en benadrukken dat we de gebruikelijke mannelijke en vrouwelijke voornaamwoorden moeten behouden. We gaan toch ook niet omwille van blinden en slechtzienden ineens de uitdrukkingen 'beste kijkers' of 'zie je wel' tot taboe verklaren, zegt Gerry van der List.¹⁴

2.4 Verwarring

Het genderdenken kan dus verwarring brengen. Het valt mij op dat die verwarring door betrokkenen zelf ook kan worden ervaren. Een voorbeeld, uit het *Ermelo's Weekblad* van 5 oktober 2022. In de maand oktober is er in Harderwijk een fototentoonstelling onder de titel 'Freedom of gender', georganiseerd door de plaatselijke *Village People*, een ontmoetingsplek voor lhbtq+'ers uit alle culturen. De organisatie en een bekende portretfotografe hebben zich veel moeite getroost om de doelgroep goed in beeld te brengen en recht te doen aan hun situatie en zoektocht. Maar een aantal jonge men-

---

13 Kathleen Stock, *Material Girls. Why Reality Matters for Feminism* (2021), pag. 209-210.

14 Gerry van der List, 'Geslacht als keuze: is dat verstandig?', in: *Elseviers Weekblad*, nr. 22, 30 mei 2023.

sen herkent zich in het geheel niet in de wijze waarop ze zijn geportretteerd. ‘Ze (de fotografe) begrijpt ons niet echt.’ ‘Ik werd nog steeds met een verkeerd voornaamwoord aangesproken. Dat de organisator dat nou nog steeds niet weet...’ De organisator vindt de ontevredenheid zelf ook vervelend, en voegt eraan toe dat ‘onze jongeren helaas zelf ook vaak nog niet weten wie ze zijn, waardoor het lastig is om een goed beeld van hen te geven’. Verwarring, niet weten wie je bent, of nog wel het meest: een omgeving die zich er geen raad mee weet...

Het doet me denken aan het gesprek dat ik met een plaatsgenoot had. Zijn nichtje van dertien jaar, wonend in de Randstad, deed met haar klas een gendertest. En wat was de uitkomst? Ze ontdekte dat ze iedereen respecteert, dus ze is ‘panseksueel’. En, ze valt op jongens. Vroeger noemden we dat ‘hetero’... Of iemand anders die me vertelde over een meisje van negen jaar. Op haar christelijke school kreeg ze voorlichting over genderdiversiteit. Eenmaal thuis vraagt ze aan haar vader: ‘Ik kan toch gewoon meisje blijven?’ Een ander meisje weet niet meer hoe ze sommigen op school moet aanspreken, want met ‘hij’ of ‘zij’ kom je niet altijd meer uit...

2.5 Op het christelijke erf

Ik heb meerdere mensen in mijn – nogal christelijke – netwerk die een kind hebben dat zich als non-binair identificeert. Sommigen daarvan zijn gelovig, de meesten zijn wat zoekende, want ‘kerk’ en ‘non-binair’ is niet de meest voor de hand liggende combinatie.

In het najaar van 2022 werden er door de Evangelische Omroep acht gelovige transgender, non-binaire of genderfluïde personen geportretteerd. Zoals Bram, bijna 60 jaar oud, maar hij voelt zich al vanaf zijn puberteit zowel man als vrouw en dat kan per dag wisselen, de ene dag meer man, de andere dag meer vrouw. Hij is gelukkig getrouwd en uiteindelijk beleeft hij zijn coming-out: hij kiest ervoor om soms thuis in vrouwenkleren rond te lopen. Bram noemt zichzelf genderfluïde, want de ene dag is de andere niet, het gevoel man of vrouw te zijn kan zomaar wisselen. Mij trof het meest de uitzending van twee non-binaire jongeren, op 30 oktober. Lindy en Tamara hadden allebei het gevoel niet te passen in de gebruikelijke categorie man of vrouw. Dat bracht Tamara ertoe om op een gegeven moment uit te roepen: ‘Ik ben nooit een meisje geweest.’ Dat kan dus in het genderdenken: bij je geboorte wordt door de verloskundige, gynaecoloog en ouders geconstateerd dat er een meisje ter wereld is gekomen. En niet zelden wordt dat al tijdens de zwangerschap middels een echografie gezien. Maar als zo’n meisje opgroeit en worstelt met haar vrouwelijke identiteit, dan kan het tot de overtuiging

komen dat ze nooit een meisje is geweest. Het persoonlijke gevoel weegt dan zwaarder dan de biologische werkelijkheid. Daaronder ligt een zoektocht om het vrouw-zijn te omarmen. Soms lukt dat gewoon niet. Op soortgelijke wijze zei een transgender meisje in de Verenigde Staten tegen haar therapeute: 'Ik weet niet zo goed of ik wel een jongen wil zijn, maar ik wil gewoon geen meisje zijn.'¹⁵

Voor christelijke lhbt'i'ers is er de vereniging ChristenQueer, 'de beweging voor christelijke LHBTI's', een vereniging die ontstaan is uit CHJC en Contrario. Onder het kopje 'Geloof en LHBTI'¹⁶ lees ik dat ChristenQueer 'alle nadruk wil leggen op de positieve benadering en duiding van LHBTI-zijn in relatie met de Bijbel', omdat de leden in het evangelie de God van liefde ontmoeten.

Het geloofsuitgangspunt van ChristenQueer is als volgt geformuleerd: 'Wij geloven in God als Vader. We laten ons inspireren door de boodschap van zijn Woord. Jezus is voor ons de weg naar God. De Geest schrijft nieuwe wegen in de tijd. We laten ons leiden door het grote gebod, ons door Christus geleerd, om God lief te hebben in de eerste plaats en je medemens als jezelf.'

Hoe zit dat dan met de twee scheppingsverhalen in de Bijbel, in Genesis 1 en 2, waarin we lezen dat God de mens als man en vrouw/mannelijk en vrouwelijk heeft geschapen? En hoe zit dat dan met variaties op of afwijkingen van dit model man-vrouw? Antwoord: 'LHBTI-ers zijn, net als hetero's, volwaardige schepselen en geen producten van de gebrokenheid na de zondeval. Op deze manier nemen we afscheid van de uitdrukking "Je mag er zijn, als LHBTI-seksueel." Want: "Je bent er, als LHBTI-er." En even later: 'LHBTI-ers zijn net als hetero's een mens gemaakt door God naar zijn beeld en gelijkenis. Op die manier nemen we afscheid van de uitdrukking: "je mag er zijn, als LHBTI-er." Want: "je bent er, als LHBTI-er."'

We raken hier de vragen rondom schepping, zondeval en de gebrokenheid van het leven. Is homoseksualiteit, transgender-zijn, intersekse of non-binair (ook al wordt de laatste bij ChristenQueer niet expliciet genoemd) een variatie op Gods schepping van man en vrouw, een scheppingsvariant van de goede God die in het begin alles 'goed' heeft gemaakt? En moet je daarom zeggen dat homoseksualiteit, transgender-zijn, intersekse of non-binair of nog anders vanaf het begin bij Gods goede schepping horen? Of moet je eerder denken in termen van (seksuele, psychologische, biologische) gebrokenheid? Op deze vragen zullen we verder terugkomen in hoofdstuk 9, als het gaat over 'gender, schepping en gebrokenheid'.

15 Abigail Shrier, *Irreversible Damage: Teenage Girls and the Transgender Craze* (2020), pag. 8.

16 www.christenqueer.nl/geloof-en-lhbt-i – geraadpleegd 26 juli 2023.

Het onderscheid tussen man en vrouw is de laatste decennia niet meer vanzelfsprekend. Er is veel te doen over het thema gender. Bigender, trigender, agender, non-binair en natuurlijk transgender. De auteur probeert in dit complexe veld helderheid te scheppen. Wat is genderdenken en hoe is het ontstaan? Waarom is het biologische geslacht toch belangrijk, ook vanuit medisch perspectief? En wat kun je zeggen over gender en sekse vanuit de Bijbel? Dit pastorale boek heeft een praktische insteek en geeft richting met een christelijke duiding van deze problematiek.

Jan Minderhoud is theoloog en werkt als zelfstandig counselor en supervisor. Hij is actief in het gebedspastoraat en publiceerde meerdere boeken over genezing en bevrijding. Eerder schreef hij boeken over het gebed en over pastorale gespreksvoering.

'Een uiterst geslaagde poging om het genderdebat te duiden en een aantal heilige huisjes van commentaar te voorzien.'

Prof. Dr. Dr. Frank G.H. Hartmann

INFORMATIEF
EN RICHTING-
WIJZEND

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

NUR 700

ISBN 978 90 435 4243 2

9 789043 542432